

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації ПУГАЧ Світлани Іванівни на тему: «Кримінологічна характеристика та запобігання жіночій злочинності», що подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» (галузь знань 08 «Право»)

Дисертаційне дослідження Пугач Світлани Іванівни на тему «Кримінологічна характеристика та запобігання жіночій злочинності», що подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» (галузь знань 08 «Право»), виконана на кафедрі кримінального права та кримінології факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Національної поліції України Донецького державного університету внутрішніх справ. Тему дисертаційного дослідження затверджено Вченою радою Донецького державного університету внутрішніх справ 31 жовтня 2022 року (протокол № 3). Тема відповідає науковому напрямку «кримінальне право і кримінологія; кримінально-виконавче право» в межах спеціальності 081 «Право».

Висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Пугач Світлани Іванівни на тему «Кримінологічна характеристика та запобігання жіночій злочинності» підготовлений за результатами попереднього розгляду цієї дисертації та публічної презентації Пугач С. І. наукових результатів зазначеної дисертації, який відбувся 03 квітня 2026 року (протокол засідання кафедри кримінального права та кримінології факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Національної поліції України № 9/1).

Рецензенти:

1) доцент кафедри кримінального права та кримінології факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Національної поліції України Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент Бичін С. О.;

2) доцент кафедри кримінального права та кримінології факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Національної поліції України Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент Драгоненко А. О.

За результатами засідання було складено наступний висновок.

1. Обґрунтування вибору теми дослідження.

Жіноча злочинність належить до соціальних явищ, за якими можна судити про духовний стан суспільства та його ставлення до базових моральних і правових цінностей. Специфіка цього явища зумовлена соціальною роллю жінки, історично пов'язаною з материнством і вихованням дітей: саме мати першою формує в дитини повагу до норм моралі й права, а отже, злочинна поведінка жінки впливає не лише на стан правопорядку певного періоду, а й на правосвідомість наступних поколінь.

Збройна агресія російської федерації проти України породила чинники, раніше не властиві жіночій злочинності, – участь жінок у бойових діях, вимушене переміщення, втрату годувальників, розрив сімейних і сусідських зв'язків, психотравматичний досвід. Аналіз матеріалів судової практики засвідчує поширення нетипових для жінок діянь, зокрема колабораційної діяльності та пособництва державі-агресору. Динаміка жіночої злочинності демонструє суттєві коливання та потребує наукового переосмислення з урахуванням реалій воєнного стану.

Окремі кримінологічні проблеми жіночої злочинності досліджували А. Б. Блага, В. В. Федусик, В. О. Меркулова, Т. В. Продан, М. О. Євдокімова та інші науковці. Попри їхній внесок, низка питань залишається поза увагою, зокрема участь жінок у нових формах злочинності, стан емпіричної бази та специфіка детермінації жіночої злочинності в умовах воєнного стану, що й зумовило вибір теми дисертаційного дослідження.

Дисертаційну роботу виконано в межах напряму наукових досліджень кафедри кримінального права та кримінології факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Національної поліції України Донецького державного університету внутрішніх справ з урахуванням Тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2025–2029 роки, затвердженої наказом Міністерства внутрішніх справ України від 21.05.2024 № 326 (п. 13), та Пріоритетних напрямів фундаментальних і прикладних наукових досліджень у галузі права, затверджених Національною академією правових наук України 08.05.2023 (розділ 1.15, п. 8).

2. Наукова новизна результатів дослідження.

Дисертація Пугач С.І. є одним із перших у вітчизняній науці кримінології монографічним дослідженням жіночої злочинності в умовах воєнного стану. У результаті проведеного дослідження сформульовано низку теоретичних положень і практичних рекомендацій, що мають елементи наукової новизни та запропоновані особисто здобувачкою. Аналіз роботи дозволяє зробити такі висновки:

у перше:

1) обґрунтовано підхід щодо залежності заходів запобігання жіночій злочинності від її причин, які криються у поєднанні в особистості жінки негативних факторів біологічного характеру (особливості протікання нейропсихічних процесів, що можуть мати генетичну основу та проявлятися у схильності до психопатичних реакцій) і соціального характеру (сукупність світоглядних установок і ціннісних орієнтацій жінки, які формуються під впливом найближчого соціального оточення), поєднання яких формує стан соціальної культури особистості;

2) визначено детермінуючий вплив на жіночу злочинність чинників, пов'язаних з відсічню збройної агресії російської федерації проти України, зокрема обґрунтовано появу таких нехарактерних раніше для жіночої злочинності проявів, як колабораційна діяльність жінок та пособництво державі-агресору;

удосконалено:

3) положення щодо розмежування причин жіночої злочинності (внутрішні фактори) та умов, що сприяють її зростанню (зовнішні фактори), діалектичний взаємозв'язок яких полягає в тому, що жоден із цих компонентів окремо не породжує злочинності;

4) кримінологічну характеристику особи жінки, яка вчиняє кримінальні правопорушення, з урахуванням її соціально-демографічних, соціально-рольових та біосоціально-психологічних ознак;

5) класифікацію кримінальних правопорушень, що вчиняються жінками, на підставі мотиваційної ознаки з виокремленням насильницької та корисливої груп з урахуванням чинників, пов'язаних з веденням воєнних дій;

6) положення щодо трирівневої системи заходів запобігання жіночій злочинності (загальносоціального, спеціально-кримінологічного та індивідуально-профілактичного з віктимологічною складовою рівнів) та їх змісту в умовах воєнного і постконфліктного періоду;

дістало подальшого розвитку:

7) положення щодо методології сучасних кримінологічних досліджень жіночої злочинності як багаторівневої системи, що охоплює герменевтичний, системний, функціональний, інституціональний та синергетичний підходи;

8) положення щодо переходу наукових уявлень про жіночу злочинність від біологічного детермінізму до соціологічних концепцій, зокрема теорії економічної маргіналізації.

3. Теоретичне і практичне значення отриманих наукових результатів дослідження.

Одержані у роботі результати дослідження становлять як науково-теоретичний, так і практичний інтерес та можуть бути використані:

– у науково-дослідній сфері – для подальшого удосконалення й розвитку науки кримінології, зокрема в частині кримінологічної характеристики та запобігання жіночій злочинності на базі сформульованих теоретичних положень, висновків і рекомендацій (акт впровадження Донецького державного університету внутрішніх справ від 14.01.2026);

– у законотворчій діяльності – під час розроблення пропозицій з удосконалення чинного законодавства, а також для уніфікації окремих норм Кримінального кодексу України;

– у практичній діяльності – під час діяльності суб'єктів, які здійснюють профілактичну роботу щодо жіночої злочинності, а також під час проведення навчально-методичних семінарів і практичних занять у системі службової підготовки та на курсах підвищення кваліфікації працівників Національної поліції України, органів прокуратури, Державної кримінально-виконавчої служби та інших дотичних фахівців (акт впровадження – лист Національної поліції України № 37371-2026 від 13.04.2026);

– в освітньому процесі – під час викладання освітнього компонента «Кримінологія» та інших освітніх компонентів у системі здобуття вищої освіти й підвищення кваліфікації, а також під час підготовки підручників,

навчально-методичних матеріалів і тестових завдань (акт впровадження Донецького державного університету внутрішніх справ від 14.01.2026).

4. Наукові публікації, у яких висвітлено основні результати дисертаційного дослідження, та повнота їх опублікування.

Основні наукові результати дисертації Пугач Світлани Іванівни на тему «Кримінологічна характеристика та запобігання жіночій злочинності» відображено у 10 наукових публікаціях, з яких 6 – статті у наукових фахових виданнях України, включених до зарубіжних наукометричних баз (з них 1 – у періодичному виданні іншої держави), та 4 – тези доповідей на науково-практичних конференціях:

наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

– Пугач С. І. Теорія детермінації злочинності в аспекті дослідження причин та умов жіночої злочинності. Держава та регіони. Серія: Право. 2024. Вип. № 1 (83). С. 70–75.

– Пугач С. І. Кримінологічна характеристика особи жінки, яка підозрюється в учиненні колабораційної діяльності. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Юридичні науки. 2024. Вип. № 3. С. 22–26.

– Пугач С. І. Кримінально-правова протидія колабораційної діяльності серед жінок. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2024. Вип. № 4. С. 94–99.

– Пугач С. І. Методологія дослідження жіночої злочинності: загальнотеоретичні аспекти. Київський часопис права. 2024. Вип. № 4. С. 132–137.

– Пугач С. І. Віктимологічна характеристика жертв жіночої злочинності. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2024. Вип. № 3. С. 157–163.

– Puhach S. I. Female criminality as a social and legal phenomenon in the context of post-war reconstruction of Ukraine. Post-War Reconstruction of Ukraine: Legal, Political and Economic Challenges in Historical Perspective : scientific monograph / ed. by V. M. Stratonov. Riga, Latvia : Baltija Publishing, 2025. P. 722–733.

наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

– Пугач С. І. Актуально про жіночу злочинність як феномен сучасності. Виклики толерантності в умовах російської воєнної агресії : матеріали Всеукраїнської науково-дискусійної платформи (м. Кропивницький, 16 листопада 2022 року). Кропивницький : ДонДУВС, 2022. С. 84–85.

– Пугач С. І. Домашнє насильство як передумова окремих проявів жіночої злочинності. Актуальні питання запобігання та протидії домашньому насильству : збірник матеріалів Міжрегіонального круглого столу (м. Кривий Ріг, 24 березня 2023 року). Кривий Ріг : ДонДУВС, 2023. С. 74–81.

– Пугач С. І. Неповнолітні жертви домашнього насильства, вчиненого жінками. Стратегічні пріоритети розвитку економіки, менеджменту, сфери обслуговування та права в умовах інтеграційних процесів : матеріали

Міжнародної науково-практичної конференції (м. Івано-Франківськ, 07–08 листопада 2024 року). Івано-Франківськ : ХДУ, 2024. С. 399–402.

– Пугач С. І. Формування державної інформаційної стратегії у сфері протидії жіночим формам організованої злочинності під час війни. Інформаційне забезпечення протидії організованій злочинності в умовах збройного конфлікту : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (м. Кропивницький, 16 жовтня 2025 року). Кропивницький : ДонДУВС, 2025. С. 56–60.

Зазначені публікації містять належне обґрунтування отриманих наукових результатів, опубліковані у виданнях, кількість та рівень яких відповідає встановленим вимогам, характеризуються повнотою викладу матеріалів дисертації, опубліковані у різних випусках (номерах) наукових періодичних видань. Серед наведених публікацій немає таких, у яких повторюються наукові результати, опубліковані раніше в інших наукових публікаціях, що вже зараховані за темою дисертації. Опублікування результатів дисертації Пугач Світлани Іванівни відповідає вимогам, встановленим п. 8 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами і доповненнями).

5. Обґрунтованість і достовірність результатів дослідження.

Основні положення та наукові висновки дисертації є обґрунтованими, базуються на аналізі літератури з тематики дослідження та узагальненні практики застосування національного законодавства (усього – 246 найменувань). Емпіричну базу дослідження складають результати вивчення 182 вироків суду, пов'язаних із вчиненням жінками кримінальних правопорушень, результати опитування 120 респондентів за темою дисертації та окремого інтерв'ю 30 провідних фахівців щодо методології дослідження жіночої злочинності, а також офіційні статистичні дані Офісу Генерального прокурора, що забезпечує достовірність і репрезентативність одержаних результатів.

Структура дисертаційного дослідження Пугач С.І. відповідає визначеній меті та поставленим завданням. Робота складається з анотації, вступу, трьох розділів, що містять дев'ять підрозділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків.

Таким чином, представлена дисертація Пугач С.І. «Кримінологічна характеристика та запобігання жіночій злочинності» є завершеним науковим дослідженням, що містить висновки, пропозиції і рекомендації, які мають певний ступінь наукової новизни, а також теоретичне і практичне значення для науки кримінології та кримінального права.

Загальний висновок

З урахуванням викладеного представлена дисертаційна робота Пугач Світлани Іванівни «Кримінологічна характеристика та запобігання жіночій злочинності» відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти

ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261, наказу Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами) і може бути рекомендована до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді.

**Головуючий на засіданні кафедри
кримінального права та кримінології
факультету підготовки фахівців для органів
досудового розслідування Національної
поліції України, доктор юридичних наук,
старший дослідник**

Тетяна ПОНОМАРЬОВА

15 квітня 2026 року

Підпис завідувача науково-дослідної лабораторії з проблем запобігання кримінальним правопорушенням навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції імені Е.О. Дідоренка Пономарьової Тетяни Ігорівни засвідчую

**Т.в.о. начальника відділу
документування службової діяльності**

Вікторія МЕЛЬНИК